

**ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ, УПРАВЛІННЯ,
ПРАВА ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ ІМ. І.А. МАРКІНОЇ**

Освітньо-професійна програма Менеджмент підприємства
Спеціальність 073 Менеджмент
Ступінь вищої освіти Бакалавр

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри _____

Тетяна ВОРОНЬКО-НЕВІДНИЧА

21 червня 2023 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Підвищення ефективності використання ресурсного
потенціалу підприємства»

виконав здобувач вищої освіти денної форми навчання

Лелюх Роман Миколайович

Керівник кваліфікаційної роботи

Олена ОБЧАРУК

Полтава – 2023 року

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА...	7
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА.....	14
2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства.....	14
2.2. Оцінка ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства.....	18
РОЗДІЛ 3. ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА.....	29
ВИСНОВКИ.....	36
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	40
ДОДАТКИ.....	44

ВСТУП

Актуальність теми. У теперішній час одним із першочергових завдань менеджменту підприємства є формування й оцінка поточних і перспективних можливостей, тобто потенціалу підприємства. Така категорія, як потенціал підприємства, є специфічною. Нині виникає потреба в оцінці всіх можливостей підприємства (поточних й перспективних), тобто його потенціалу, оскільки помітними є нестабільність цілей підприємства та зміни в конкурентному середовищі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри менеджменту ім. І. А. Маркіної за темою: «Управління соціально-економічним розвитком агропродовольчої сфери України» (д. р. № 0118U005208).

Мета та завдання роботи. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних і практичних аспектів ефективності ресурсного потенціалу підприємства й формування напрямів підвищення ефективності його використання.

Об'єкт дослідження кваліфікаційної роботи – є процеси забезпечення ефективного використання ресурсного потенціалу підприємства.

Предметом дослідження кваліфікаційної роботи є сукупність напрямів підвищення та забезпечення ефективності функціонування підприємства на основі удосконалення його ресурсного потенціалу.

Методи досліджень. У кваліфікаційній роботі було використано такі методи: аналізу, синтезу, узагальнення результатів дослідження, економічний, статистичний, графічний, порівняльний, економіко-математичний та ін.

Інформаційна база. Джерелами інформації виступали: форми бухгалтерсько-статистичної звітності товариства, літературні джерела,

наукові праці вчених-економістів за темою дослідження, довідково-нормативні матеріали, особисті спостереження автора.

Практична значущість. Опрацьовані в кваліфікаційній роботі теоретичні положення, висновки щодо ефективності використання ресурсів сприяють розробці пропозицій щодо підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства та можливості впровадження результатів дослідження в господарську діяльність товариства.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження за темою кваліфікаційної роботи були представлені на VII Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції з міжнародною участю «Управління ресурсним забезпеченням господарської діяльності підприємств реального сектору економіки» (м. Полтава, 22 жовтня 2022 року); Науково-практичній конференції за підсумками проходження здобувачами вищої освіти виробничих практик. (м. Полтава, ПДАУ, 30-31 березня 2023 року).

По темі кваліфікаційної роботи здобувачем вищої освіти були опубліковані 2 тези: «Ресурсний потенціал підприємства: інноваційна складова» та «Ефективність використання ресурсного потенціалу підприємства» в яких знайшли відображення теоретичні принципи і результати роботи.

Структура та обсяг кваліфікаційної. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст викладено на 39 сторінках друкованого тексту. Робота містить 16 таблиць, 8 рисунків, 3 додатки. Список використаних джерел налічує 37 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Перспективний розвиток аграрного виробництва залежить від стану забезпечення ресурсного потенціалу підприємства та ефективності його використання.

Прагнучи зайняти на ринку належне місце, кожне підприємство повинне сформувавши свій певний потенціал, який забезпечить йому відповідне положення на ринку. Потенціал – багаторівневе і багатоаспектне поняття, зміст якого розкривається у комплексі його проявів [19].

Потенціал як економічна категорія (походить від латинського *potentia* – «потужність, сила») становить наявні можливості, ресурси, запаси, засоби, що можуть бути використані для досягнення, здійснення будь-чого [26].

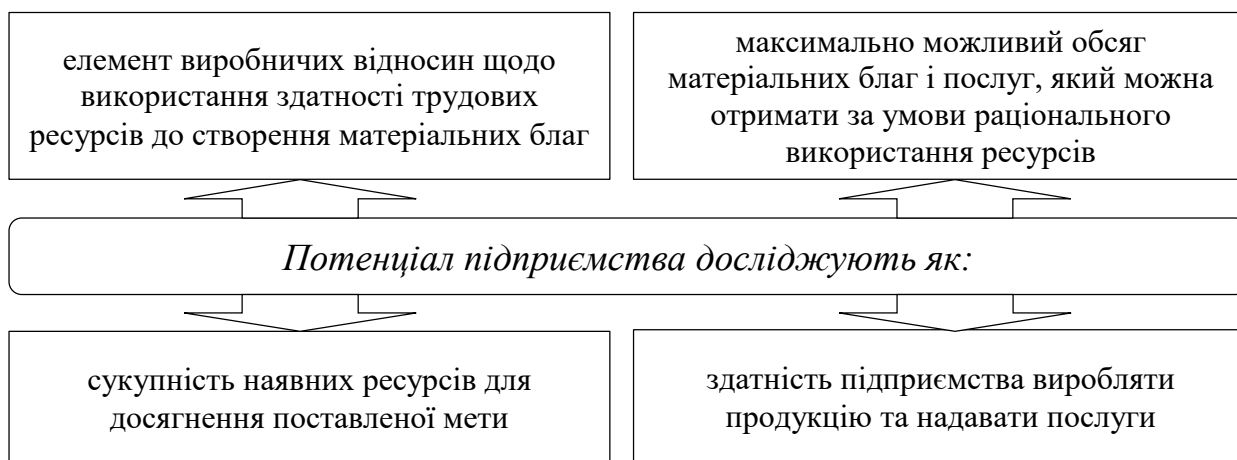

Рис. 1.1. Напрями дослідження потенціалу підприємства

Узагальнено автором за допомогою [5]

В економічній літературі вивчення потенціалу розглядається основною передумовою та складовою визначення стратегії розвитку підприємства.

У тлумачному словнику потенціал – це «сукупність усіх наявних засобів, можливостей, продуктивних сил, що можуть бути використані в якій-небудь галузі, сфері» [27;16]. Виходячи із загального трактування,

потенціал підприємства визначається як сукупність природних умов і ресурсів, можливостей, запасів і цінностей, які можуть бути використані для досягнення певних цілей [30]. Дане визначення схоже з поняттям «ресурсного потенціалу», де увага акцентується саме на сукупності ресурсів, що використовуються з певною метою. В даному випадку не враховується особливість ресурсів, коли вони при різних умовах використання та різних зовнішніх умовах забезпечують різні кінцеві результати. Отже, не враховується можливість підприємства збільшувати чи зменшувати свої ресурсні можливості.

В економічній літературі ресурсний потенціал визначають як систему різних видів ресурсів, він є головною складовою потенціалу підприємства [5].

Однією з найважливіших складових при формуванні потенціалу виступають ресурси підприємства, проте, сама по собі їхня наявність не є гарантом досягнення будь-яких цілей. Також, не менш важливими є здібності підприємства мобілізувати ресурси у ході здійснення бізнес-процесів. Оскільки, внутрішніми можливостями підприємства виступають компетенції та ресурси і саме вони забезпечують конкурентні переваги підприємства в ринковому середовищі, та визначають можливості попиту, модель потенціалу підприємства можна відобразити графічно на рис. 1.2.

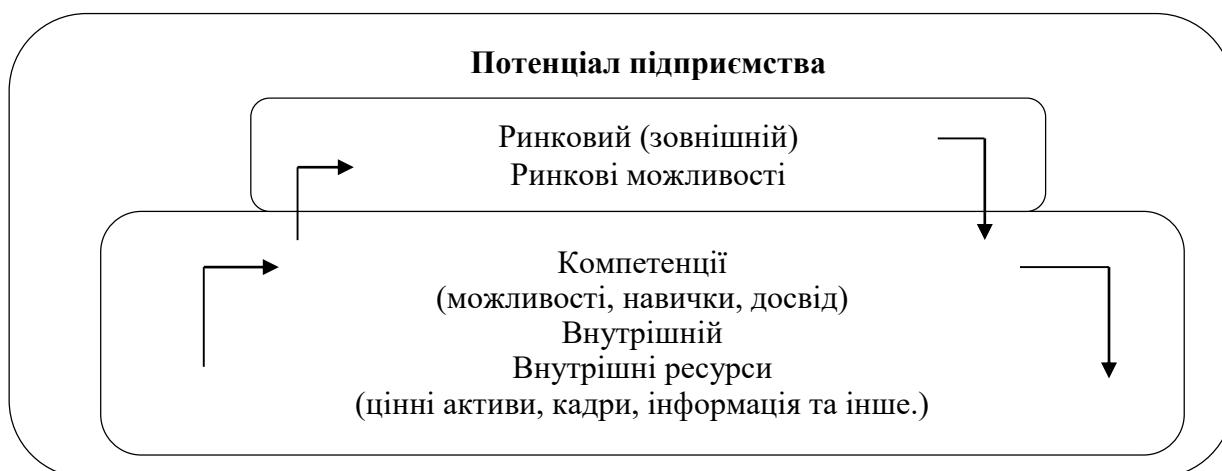

Рис. 1.2. Модель потенціалу підприємства

Узагальнено автором за допомогою [26]

Таким чином, для зацікавлених осіб за допомогою реалізації бізнес-процесів потенціал підприємства можна визначити як можливості системи ресурсів і компетенцій підприємства створювати результат.

В процесі формування ресурсного потенціалу підприємства до його складу входить певна сукупність ресурсів: фінансові, матеріальні, нематеріальні, трудові, інформаційні, технічні і технологічні, часові та інноваційні (рис. 1.3).

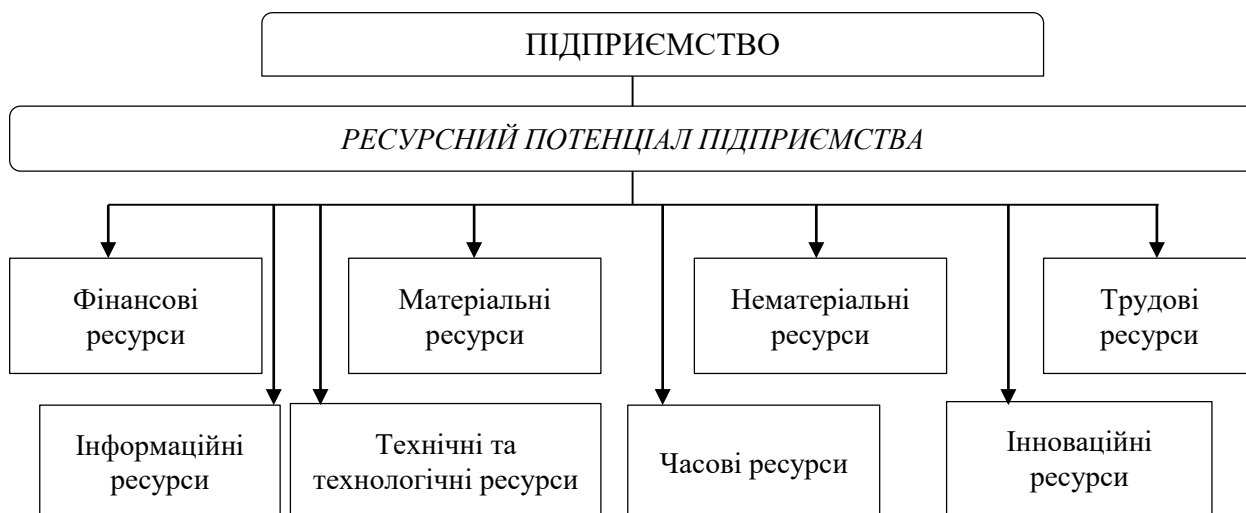

Рис. 1.3. Ресурсний потенціал підприємства

Узагальнено автором за допомогою [5]

При формуванні ресурсного потенціалу підприємства необхідно особливу увагу приділяти трудовим (людським) ресурсам, оскільки саме вони є об'єднуючим елементом, який забезпечує синергію і є рушійною силою розвитку. Варто звертати увагу не тільки на ефективність використання власних ресурсів підприємства, алей у випадку ризику чи невизначеності зуміти залучити у виробництво ресурси інших учасників ринку, збільшуючи таким чином свої ринкові можливості і забезпечуючи якісні умови розвитку.

Ефективність – це економічна категорія, що характеризується відношенням одержаних результатів та витраченими на їх досягнення ресурсами. Зміст поняття ефективності складний та багатоаспектний, що

загалом характеризує продуктивність будь-яких затрат і відображає кінцевий результат використання матеріальних і трудових ресурсів.

Від розуміння категорії ефективності залежить правильність побудови системи ефективності виробництва. Тому багато праць вітчизняні та зарубіжні вчені присвятили поняттю ефективності. Нижченаведені результати дослідження свідчать про наявність дискусійних питань щодо визначення сутності категорії «ефективності» (табл.1.1).

Таблиця 1.1.

Наукові підходи щодо визначення поняття «ефективність» різними науковцями [узагальнено на основі 7;10;12;34;29;37;31;9]

Автор	Поняття
Сурмін Ю. П.	Ефективність – показник успішності функціонування системи для досягнення встановлених цілей [29]
Горбонос Ф.	Ефективність – відображає економічні відносини, що складаються між суспільством і підприємствами та окремими працівниками, дію об’єктивних економічних законів [7, с. 238].
Нусінов В. Я., Турило А. М., Темченко А. Г.	Ефективність є результативність, тобто результат діяльності (ефект), який одержує суспільство, підприємство або окрема людина на одиницю використаних (чи застосованих) ресурсів [25].
Череп А. Стрілець Є.	Ефективність – максимальна вигода яку можна отримати при мінімальних затратах в процесі економічної діяльності з урахуванням додаткових умов, які мають місце в момент визначення ефективності відповідного господарського заходу [34].
Лямець В. І., Тевяшев А. Д.	Ефективність – це не просто властивість операції (процесу функціонування системи), що відбивається в її здатності давати певний ефект, а дієвість такої здатності, тобто результативність, співвіднесена з ресурсними витратами [37].
Дем’яненко С.	Співвідношення між ціною продукції, її собівартістю та якістю, яке в умовах ринку має певні закономірності [10, с. 249].
Сініцина Т. А.	Ефективність – це співвідношення ефекту та витрат на його здійснення [31].
Устенко О. Л.	Ефективність являє собою комплексне вираження кінцевих результатів використання засобів виробництва та робочої сили за певний період часу [29].
Друкер П. Ф.	Ефективність – це наслідок того, що «правильно створюються потрібні речі» [12, с. 240].

Отже, можемо зробити висновки, що ефективність – це категорія, яка характеризується співвідношенням ефекту та витрат на його виконання, що показує певний результат діяльності підприємства.

Ресурсний потенціал підприємства доцільно досліджувати з двох сторін: як економічну категорію (коли відбувається взаємодія всіх наявних та прихованих ресурсів підприємства) та як економічну основу підприємства (опрацьовується система показників наявних на підприємстві ресурсів та їхні резерви).

Щоб дослідити ефективність використання ресурсного потенціалу підприємства необхідно здійснити його комплексну оцінку шляхом систематизації результатів комплексного економічного аналізу. Оцінка буде проводитися по кожному виду ресурсу який використовується на підприємстві у певній послідовності та матиме чітку організацію. Завдяки проведеній оцінці матимемо змогу дослідити як зміни та вдосконалення в управлінні впливають на повноту використання ресурсів підприємства та ефективність управління ним, чи досягаються поставлені цілі та в цілому настільки ефективно функціонує ресурсний потенціал підприємства.

Серед існуючих підходів до оцінювання ефективності управління ресурсним потенціалом найбільш поширеним є метод діагностики ресурсного потенціалу, який слід проводити у формі комплексного, поетапного та по елементного дослідження [35].

Для коректного та більш повного дослідження ресурсного потенціалу підприємства варто брати до уваги його кількісні (швидкість відтворення окремих ресурсів і в цілому ресурсного потенціалу) та якісні (є основою для визначення ефективності використання ресурсів) характеристики.

Використання кількісних і якісних характеристик ресурсного потенціалу підприємства дозволяють:

- проаналізувати початковий рівень розвитку ресурсного потенціалу;
- виявити сформовані диспропорції між ресурсами підприємства;
- виділити пріоритетні напрямки розвитку ресурсів;

- визначити, виходячи з досягнутого рівня і напрямів розвитку діяльності підприємства, припустимі виробничі, соціальні та економічні навантаження [1;35]

Рис. 1.4. Показники оцінювання ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства

Узагальнено автором за допомогою [3]

На основі проведеного аналізу нами визначено систему основних показники, що характеризують ефективність управління ресурсним потенціалом підприємства і зводяться до наступних:

- матеріальні ресурси, оцінювання яких включає аналіз придатності, оновлення, зносу технічних та технологічних ресурсів підприємства;

- фінансові ресурси, оцінювання яких полягає в аналізі фінансових показників: прибутковості; оборотності оборотних та необоротних активів, кредиторської та дебіторської заборгованостей; ліквідності та платоспроможності;

- трудові ресурси, оцінка яких включає аналіз показників обороту, вибуття, плинності кадрів, рівня продуктивності персоналу;

- земельні ресурси, оцінювання яких включає аналіз забезпечення підприємства земельними ресурсами; показує скільки валової, товарної продукції, прибутку виробляє та отримує підприємство на 100 га сільськогосподарських угідь й ріллі.

Таким чином, формування потенціалу підприємства – це виявлення стратегічних можливостей, ресурсів і резервів потенціалу, здатних підвищити конкурентоспроможність підприємства [5]. Отже, основним завданням підприємства – є формування та нарощування потенціалу за рахунок його резервів. При цьому слід враховувати, що сильні сторони є потенціалом підприємства, а слабкі – резервом потенціалу.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства

Земля є складовою частиною та основною особливістю потенціалу аграрних підприємств. Саме земля становить природно-економічну основу процесу виробництва матеріальних благ, необхідних для існування людей і розвитку суспільства. Раціональне використання земельних ресурсів та експлуатація їх із застосуванням природоохоронних заходів не втрачатиме актуальності ніколи, тому що незалежність країни в сучасному світі в першу чергу визначається забезпеченістю продовольством, яке можна досягти лише тоді, коли буде забезпечено стале використання земельних ресурсів [35].

Розглянемо склад і структуру земельних угідь товариства (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Склад і структура земельних угідь товариства, 2020-2022 рр.

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
	2020	2021	2022	абсолютне, (+;-)	відносне, (%)
Загальна земельна площа, га	12846,30	20458,00	17285,00	4439	134,55
Всього сільськогосподарських угідь, га	10376,00	15650,00	12472,00	2096	120,20
із них: Рілля	7436,00	8300,00	8138,00	702	109,44
Навантаження ріллі на одного середньооблікового працівника, га	43,23	37,22	59,84	17	138,41

Аналіз даних таблиці 2.1 склад і структура земельних угідь показує, що за досліджуваний період площа сільськогосподарських угідь товариства у 2022 р. порівняно з 2020 р. зросла на 4439 га (34,55 %) і становить 17285 га, проте порівнюючи з 2021 р. спостерігається зменшення загальної площі на 3137 га. Навантаження ріллі на одного працівника, зайнятого у сільському господарстві у 2022 р. порівняно з 2020 р. зросло на 17 га до 59,84 га, що

пов'язано зі значним зменшенням чисельності працівників у 2022 році на 36 осіб.

Одним з найважливіших видів ресурсів аграрного підприємства, що ставить основу потенціалу підприємства – є трудові. Саме від якості та ефективності використання трудових ресурсів залежать результати діяльності підприємства та його конкурентоспроможність. Проведемо аналіз середньооблікової чисельності та ефективності використання персоналу в товаристві (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

**Динаміка середньооблікової чисельності та ефективності
працівників, зайнятих у сільськогосподарському виробництві
товариства, 2020-2022 рр.**

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. від 2020 р.	
	2020	2021	2022	абсолютне (+;-)	відносне, %
Середньооблікова чисельність працівників, зайнятих у сільському господарстві	172	223	136	-36	79,07
у т. ч в рослинництві	138	192	136	-2	98,55
Тваринництві	34	31	-	X	X
Продуктивність праці, тис. грн/особу	814,02	624,10	1933,8	1119,79	237,56

Продуктивність праці значно зросла у 2022 порівняно з попередніми роками і у 2022 р. становить 1933,8 тис.грн/особу, що на 1119,79 тис. грн/особу більше порівняно з 2020 роком. зросла на 954,25 тис. грн/особу. Це вказує на те що працівники стала виробляти майже в 1,5 рази більше продукції за той самий час, що створює передумови до збільшення обсягів виробництва валової продукції, а отже і доходу від операційної діяльності.

Ефективність діяльності будь-якого товариства залежить від певних чинників. Останніми роками зростає значення використання саме основних засобів, які постійно зношуються та потребують переоснащення та збереження для їх подальшого ефективного використання в процесі виробництва.

Розглянемо показники забезпеченості та ефективності використання основних засобів товариства (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Динаміка забезпеченості та ефективності використання основних засобів товариства 2020-2022 рр.

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
	2020	2021	2022	абсолютне, (+;-)	відносне, %
Наявність основних засобів - всього, тис.грн	59796,0	50616,5	75946	16150,00	127,01
Коефіцієнт придатності основних засобів, %	0,37	0,26	0,42	0,05	114,45
Фондозабезпеченість виробництва, тис.грн/га	5,76	3,23	6,09	0,33	105,66
Фондоозброєність праці, тис.грн./особу	347,65	226,98	558,43	210,78	160,63
Фондомісткість, грн	0,19	0,15	0,18	0,00	97,68
Фондовіддача, грн	2,34	2,75	3,46	1,12	147,90

Аналізуючи дані табл. 2.3 варто звернути увагу, що рівень забезпеченості товариства основними засобами досить високий. Вартість основних засобів у 2022 році зросла на 16150 тис. грн (27,01 %) порівняно з 2020 р. та становить 75946 тис. грн. За аналізований період спостерігаємо зростання по всіх досліджуваних показниках.

Для безперервного забезпечення процесу виробництва сільськогосподарської продукції, крім основних засобів, важливе значення мають оборотні, які значно впливають на рівень формування собівартості продукції [8].

Проаналізуємо показники забезпеченості та ефективності використання оборотного капіталу товариства (табл. 2.4).

Аналізуючи дані таблиці 2.4 помічаємо значне зростання вартості оборотного капіталу у 2022 році порівняно з 2020 роком на 211405,50 тис. грн (59,44 %). Спостерігаємо зниження коефіцієнту оборотності на 0,13, що свідчить про необхідність праці в напрямку оптимізації суми активів.

**Показники забезпеченості та ефективності використання
оборотного капіталу товариства 2020-2022 рр.**

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
	2020	2021	2022	абсолютне (+;-)	відносне, %
Середньорічна вартість оборотного капіталу, тис. грн	372485	499672	593890,5	221405,50	159,44
Забезпеченість основного капіталу оборотним, грн	6,23	9,87	11,73	5,50	188,36
Коефіцієнт оборотності	1,00	0,30	0,87	-0,13	87,34
Матеріаловіддача, грн	1,50	1,37	2,73	1,23	181,76
Матеріаломісткість, грн	0,67	7,28	0,37	-0,30	55,02

Виробничий процес – це цілеспрямоване, постійне перетворення вихідної сировини та матеріалів у готову продукцію, яка призначена як для споживання, так і для подальшої переробки [28].

Аналіз результатів виробничо-комерційної діяльності підприємства, проводиться з метою оцінки його фінансово-економічного стану і визначення реальних шляхів фінансового оздоровлення, для чого основна увага приділяється ефективності використання власного і позикового капіталу, виявленню резервів збільшення чистого прибутку і зростання рівня рентабельності, поліпшенню фінансового стану і платоспроможності підприємства.

Проведемо аналіз виробничо-комерційної діяльності товариства (табл. 2.5).

Проаналізувавши виробничо-комерційну діяльність товариства ми бачимо, що вартість валової продукції у 2022 році становить 262998,02 тис. грн, що на 122986,42 тис. грн більше порівняно з 2020 роком. В цілому спостерігаємо зростання майже по всіх досліджуваних показниках. Варто звернути увагу на коефіцієнт автономії, який у 2022 році становить 0,89 що свідчить про те, що підприємство використовує не весь свій потенціал. Позитивним є зростання рівня рентабельності, що вказує на зростання прибутку над витратами.

Таблиця 2.5

Результати виробничо-комерційної діяльності товариства, 2020-2022 рр.

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. від 2020 р.	
	2020	2021	2022	абсолютне (+;-)	відносне (%)
Виробництво валової продукції, тис.грн (у постійних цінах 2016 р.)	140011,6	139173,39	262998,02	122986,42	187,84
Виручка від реалізації продукції і послуг , тис. грн	316978	326701	412168	95190,00	130,03
Чистий прибуток, тис. грн	54850	100597	131208	76358,00	239,21
Коефіцієнт автономії	0,93	0,88	0,89	-0,03	96,43
Загальний коефіцієнт ліквідності	11,00	7,16	8,15	-2,85	74,10
Рівень рентабельності, %	26,99	60,71	72,34	X	X
Норма прибутку, %	12,36	15,01	18,76	X	X

Отже, досліджене товариство в цілому функціонує ефективно. Спостерігаємо зростання майже по всіх досліджених показниках динаміки наявності земельних ресурсів, основних та оборотних засобів, трудових ресурсів та узагальнених по виробничо-комерційній діяльності. Надалі доцільно провести аналіз ефективності використання наявних на підприємстві ресурсів: земельних, фінансових, матеріальних та трудових.

2.2. Оцінка ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства

Характерною особливістю ефективного управління ресурсним потенціалом є, в першу чергу, оцінювання ефективності використання ресурсів підприємства, де корисний результат діяльності підприємства порівнюється з витратами на отримання цього корисного результату [35].

Для забезпечення раціонального та більш повного використання ресурсів підприємства необхідно здійснити оцінку ефективності управління ресурсного потенціалу підприємства. Для оцінки ресурсного потенціалу необхідно використовувати систему показників, до складу якої будуть

входити показники що характеризують наявність, склад, стан ресурсів і показники ефективності їх використання.

При оцінюванні ресурсного потенціалу й ефективності його використання необхідно чітко уявляти структуру потенціалу, основні характеристики складових елементів, їхнє співвідношення й використання в процесі виробництва [35].

Таблиця 2.6

**Показники ефективності використання земельних ресурсів
товариства, 2020–2022 рр.**

Показник	Роки			Відхилення 2022 р. від 2020 р.	
	2020	2021	2022	абсолютне (+;-)	відносне (%)
Рівень розораності,%	71,67	53,04	65,25	-6,42	91,05
Припадає на одного середньорічного працівника ріллі, га	43,23	37,22	59,84	16,61	138,41
Одержано на 100 га сільськогосподарських угідь тис. грн: валової продукції	1349,38	889,29	2108,71	759,33	156,27
товарної продукції	3054,92	2087,55	3304,75	249,83	108,18
Прибутку	528,62	642,79	1052,02	523,40	199,01
Вироблено на 100 га сільськогосподарських угідь молока, ц	214,24	141,99	-	X	X
Вироблено на 100 га ріллі, ц: зернових та зернобобових	3611,29	2156,22	4172,72	561,44	115,55
Соняшнику	293,45	283,96	361,26	67,81	123,11

Аналізуючи одержані дані табл. 2.6, можемо зробити висновок, що рівень розораності в 2022 році порівняно з 2020 роком знизився на 6,42 %, що є позитивним явищем, оскільки підприємство турбується про екологію. На одного середньорічного працівника стало припадати більша частка ріллі, оскільки знизилася кількість робітників на підприємстві. В цілому спостерігаємо зростання показників одержання на 100 га сільськогосподарських угідь валової, товарної продукції та прибутку.

Наступним важливим етапом комплексного дослідження потенціалу підприємства є аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів підприємства

Матеріальні ресурси залишаються важливою складовою виробничої діяльності підприємства, вартісна характеристика якої є найбільш динамічною, а отже суттєво впливає на витрати діяльності та фінансові результати [13].

Проведемо оцінку ефективності використання матеріальних ресурсів товариства (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

**Показники ефективності використання матеріальних ресурсів
товариства, 2020-2022 рр.**

Показник	Роки			Відхилення 2022 р. від 2020 р.	
	2020	2021	2022	абсолютне (+;-)	відносне (%)
Фондоозброєність, тис.грн	347,65	226,98	558,43	210,78	160,63
Фондоємність	0,19	0,15	0,18	0,00	97,68
Фондовіддача	2,34	2,75	3,46	1,12	147,90
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	0,14	0,10	0,12	-0,02	86,99
Коефіцієнт зносу	0,67	0,72	0,65	-0,02	97,41
Коефіцієнт придатності основних засобів	0,33	0,28	0,35	0,02	105,13
Коефіцієнт оновлення	0,33	0,15	0,76	0,43	229,13
Коефіцієнт рентабельності основних засобів	0,93	1,99	1,73	0,79	185,02
Матеріаломісткість, грн	0,67	0,73	0,37	-0,30	55,02
Матеріаловіддача, грн	1,50	1,37	2,73	1,23	181,76

Аналізуючи одержані дані табл. 2.7, можна зробити висновок, що товариство має проблеми з використанням наявних ресурсів, на що вказує зростання досліджуваних показників. Спостерігаємо зростання показника фондоозброєності у 2022 році порівняно з 2020 роком на 210,78 тис. грн (60,63 %), що може вплинути на продуктивність праці.

Фондоємність показує, яка сума основних засобів припадає на кожен гривню готової продукції. У товаристві даний показник залишається практично на одному рівні.

Розглянемо графічно показники ефективності використання матеріальних ресурсів товариства (рис. 2.1).

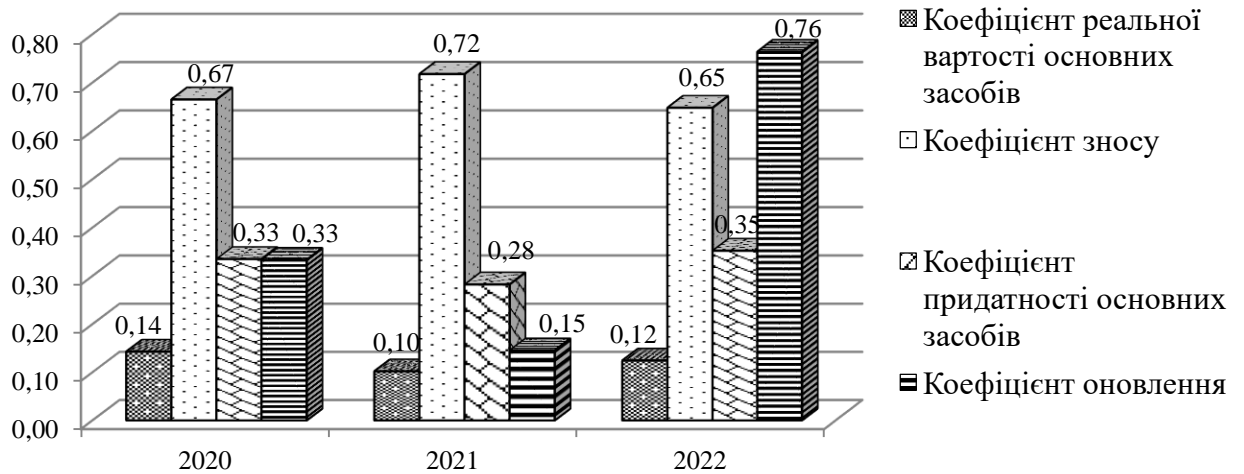

Рис. 2.1. Показники ефективності використання матеріальних ресурсів товариства, 2020-2022 рр. [побудовано автором]

Як бачимо, з рис. 2.1., значення коефіцієнта реальної вартості основних засобів протягом досліджуваних років коливається в межах від 0,10 до 0,14, що вказує на значні проблеми з виробничим потенціалом товариства, оскільки він є надто малим та виникає потреба в терміновому пошуку коштів для виправлення ситуації. Високі показники коефіцієнта зносу, понад 0,65 вказують на передкризовий рівень зносу, тобто товариству необхідно терміново оновлювати своє матеріально-технічне забезпечення. На противагу коефіцієнту зносу – розраховуємо показник придатності основних засобів, який протягом досліджуваних років становив 0,28-0,35, що вказує на передкризовий рівень придатності.

Позитивне значення має показник оновлення основних засобів, який у 2022 році порівняно з попередніми має значне зростання та становить 0,76. В цілому, протягом досліджуваних років товариство мало коштів виділяло на оновлення основних засобів і тільки у 2022 році, як показують розрахунки, ситуація почала змінюватися, проте свою діяльність товариство переважно на застарілому обладнанні.

Після оцінки ефективності використання матеріальних ресурсів підприємства доречним є оцінка фінансових ресурсів.

Нині для кожного підприємства важливим є закріплення і розширення

своїх позицій на ринку товарів і послуг. Це неможливо реалізувати без належного фінансового забезпечення господарської діяльності, основу якого складають фінансові ресурси. Однією з важливих проблем у процесі використання фінансових ресурсів підприємства є оцінка ефективності їх функціонування. Така оцінка необхідна як у процесі формування фінансових ресурсів, так і при їх використанні, особливо в сучасних умовах господарювання [6]. Проведемо оцінку ефективності використання фінансових ресурсів товариства (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

**Показники ефективності використання фінансових ресурсів
товариства, 2020-2022 рр.**

Показник	Роки			Відхилення 2022 р. від 2020 р.	
	2020	2021	2022	абсолютне (+;-)	відносне (%)
Коефіцієнт оборотності активів	0,70	0,59	0,74	0,04	105,59
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	0,85	0,65	0,69	-0,16	81,55
Коефіцієнт оборотності необоротних активів	3,97	4,97	4,55	0,58	114,60
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	1,58	0,96	0,97	-0,62	61,18
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	27,94	26,35	19,27	-8,67	68,96
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,76	0,66	0,67	-0,08	89,06
Коефіцієнт автономії	0,93	0,88	0,89	-0,03	96,43
Коефіцієнт концентрації позичкового капіталу	0,03	0,13	0,11	0,07	321,57
Коефіцієнт співвідношення позичкового і власного капіталу	0,08	0,14	0,10	0,02	128,16
Коефіцієнт поточної ліквідності	6,04	4,92	6,71	0,68	111,19
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,13	0,06	0,01	-0,13	4,12
Коефіцієнт швидкої ліквідності	6,16	0,00	2,90	-3,27	46,99

Аналізуючи одержані дані з табл. 2.8, можемо зробити висновок, що показники ліквідності мають непогані результати. Зокрема спостерігаємо зростання коефіцієнта поточної ліквідності значення якого у 2022 році становить 6,71. Також більше за нормативне значення коефіцієнта швидкої

ліквідності яке у 2022 році складає 2,90, проте порівняно з 2020 роком даний показник знизився на 3,27.

Розглянемо графічно показники ефективності використання фінансових ресурсів товариства (рис. 2.2).

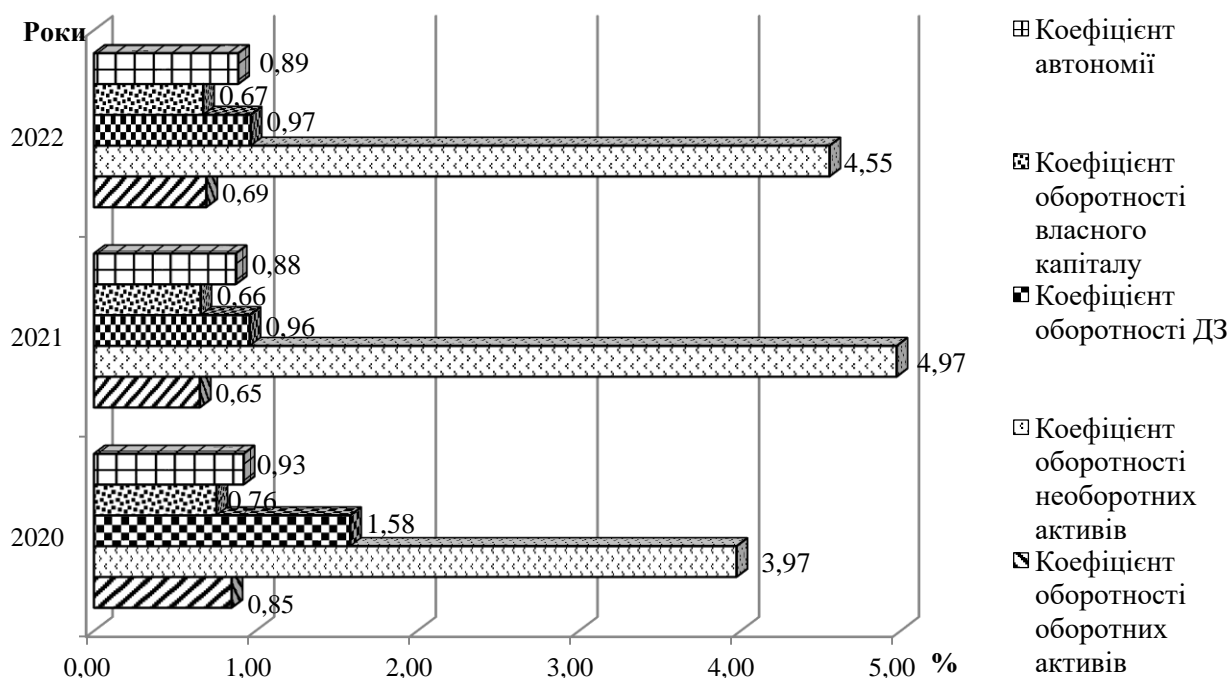

Рис. 2.2. Показники ефективності використання фінансових ресурсів товариства, 2020-2022 рр. [побудовано автором]

Як бачимо з рис. 2.2. значення коефіцієнта автономії протягом досліджених років було без значних змін і станом на 2022 р. становить 0,89, тобто товариство спроможне профінансуватися за рахунок власних фінансових ресурсів. Спостерігаємо зниження коефіцієнта оборотності оборотних активів та коефіцієнта оборотності власного капіталу, що є негативним фактором. Також зменшилися значення коефіцієнтів оборотності дебіторської та кредиторської заборгованостей. Також спостерігаємо перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською, отже в товаристві використовують кошти кредиторів в якості джерела фінансування своїх дебіторів. Варто звернути увагу на зростання коефіцієнта оборотності необоротних активів значення якого у 2022 році становить 4,55, що на 0,58

вище порівняно з 2020 роком.

Одним з найважливіших елементів, що входить до складу потенціалу підприємства є трудові ресурси. Вихідним моментом для оцінювання потенціалу підприємства є аналіз забезпеченості підприємства трудовими ресурсами та ефективності їх використання. Тому, наступним етапом дослідження є оцінка ефективності використання трудових ресурсів товариства (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

**Показники ефективності використання трудових ресурсів
товариства, 2020-2022 рр.**

Показник	Роки			Відхилення 2022 р. від 2020 р.	
	2020	2021	2022	абсолютне (+;-)	відносне (%)
Продуктивність персоналу, тис.грн	814,02	624,10	1933,8	1119,79	237,56
Коефіцієнт обороту по прийому	0,01	0,23	0,01	0,00	126,47
Коефіцієнт обороту з вибуття	0,29	0,27	0,21	-0,08	70,82
Коефіцієнт використання трудових ресурсів	0,96	0,98	0,97	0,01	101,04
Коефіцієнт плинності кадрів	0,29	0,27	0,21	-0,08	70,82
Коефіцієнт абсентеїзму	0,01	0,00	0,01	0,00	100,00

Аналізуючи одержані показників ефективності використання трудових ресурсів товариства з табл. 2.9, можемо зробити висновок, що значно зросла продуктивність персоналу у 2022 році порівняно з 2020 роком на 1119,73 тис. грн (1,4 рази) і становить 1933,8 тис. грн. Коефіцієнт використання трудових ресурсів в дослідженому товаристві знаходиться на рівні 0,96-0,98.

Аналізуючи коефіцієнт плинності кадрів спостерігаємо тенденцію до зниження даного коефіцієнта і станом на 2022 рік він становить 0,21. Порівнюючи даний коефіцієнт з коефіцієнтом обороту з вибуття можемо зробити висновок: значення досліджених коефіцієнтів є однаковим, отже всі працівники звільнялися за власним бажанням.

Розглянемо графічно показники ефективності використання трудових ресурсів товариства (рис. 2.3).

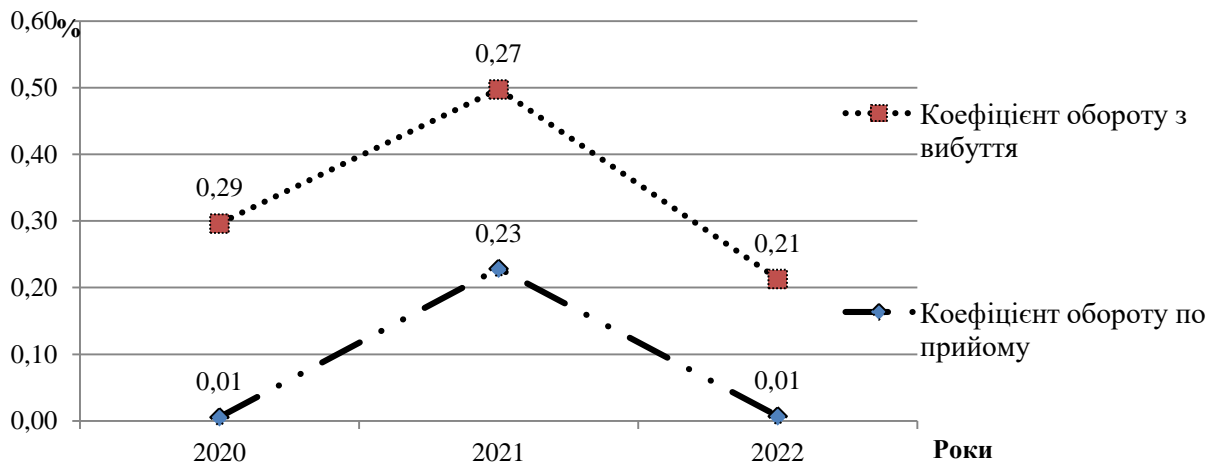

Рис. 2.3. Показники ефективності використання трудових ресурсів товариства, 2020-2022 рр. [побудовано автором]

Як бачимо з рис. 2.3 значення коефіцієнту обороту з вибуття значно перевищує значення коефіцієнта обороту з прийому. Отже, на підприємстві за останні роки значно знизилася загальна чисельність працівників.

Одним з основних показників ефективної роботи підприємства є показник рентабельності виробництва, співвідношення прибутку до витрат. Показники рентабельності більш повно, ніж прибуток, відображають остаточні результати господарської діяльності підприємства. Вони характеризують ефективність роботи підприємства в цілому та прибутковість різних напрямів його діяльності [3]. Саме тому їх значно доцільніше використовувати для аналізу сучасного стану та тенденцій функціонування підприємств. Розглянемо динаміку рентабельності (збитковості) діяльності товариства (табл. 2.10).

Аналізуючи одержані дані з табл. 2.10 показники рентабельності діяльності товариства, можемо зробити висновок, що всі розраховані показники мають позитивне значення, тобто товариство веде свою діяльність ефективно.

Показник рентабельності власного капіталу у 2022 році порівняно з 2020 роком зріс на 8,37%, що вказує на покращення ефективності використання власного капіталу. Зростання показника рентабельності

залученого капіталу на 18,11% показує зростання величини прибутку на кожну гривню залученого капіталу. Найбільше зросли показники рентабельності необоротних активів (ефективніше використовуються основні кошти) та рентабельність продукції, що вказує на ефективність реалізації продукції.

Таблиця 2.10

**Динаміка рентабельності (збитковості) діяльності товариства,
2020-2022 рр.**

Показник	Роки			Відхилення 2022 р. від 2020 р.	
	2020	2021	2022	абсолютне (+;-)	відносне (%)
<i>Ресурсні показники рентабельності</i>					
Рентабельність підприємства	25,15	23,51	40,81	15,66	162,29
Рентабельність власного капіталу	13,11	20,29	21,48	8,37	163,84
Рентабельність залученого капіталу	161,95	144,19	180,05	18,11	111,18
Рентабельність робочого капіталу	16,20	23,40	25,18	8,98	155,47
Рентабельність усіх активів за чистим прибутком	12,13	17,79	19,16	7,03	157,99
Рентабельність оборотних активів	14,73	20,13	22,09	7,37	150,03
Рентабельність необоротних активів	68,78	153,19	145,00	76,23	210,83
<i>Витратні показники рентабельності</i>					
Рентабельність продукції (товарів, робіт, послуг)	155,95	197,17	227,26	71,30	145,72
Рентабельність операційної діяльності	20,87	44,86	54,84	33,97	262,79
Рентабельність звичайної діяльності	20,42	42,31	46,02	25,60	225,34
<i>Доходні показники рентабельності</i>					
Рентабельність реалізації (продаж)	17,30	30,79	31,83	14,53	183,97
Валова рентабельність основної діяльності	55,95	97,17	127,26	71,30	227,43

Оскільки основною метою управління ресурсним потенціалом підприємства є нарощення прибутку для забезпечення подальшого розвитку, то доцільним є оцінка та аналіз показників прибутковості [35].

У ринкових умовах метою створення кожного підприємства є отримання прибутку в результаті здійснення його господарської діяльності.

Забезпечення безперебійного потоку фінансових ресурсів для виконання підприємством визначених статутних завдань знаходиться в центрі уваги керівників підприємства, власників і господарських партнерів і органів державного управління і контролю. Прибуток є основним джерелом збагачення власників підприємства, розширення і модернізації виробництва.

Головне завдання факторного аналізу – статистично виявити вплив різних факторів на мінливість ознаки, що вивчається. Застосування факторного аналізу дає можливість розв’язувати досить важливі завдання, виходячи із сучасних вимог до рівня економічного аналізу.

Проведемо факторний аналіз приросту прибутку сільськогосподарської продукції товариства. Вихідні дані для проведення аналізу розміщені в додатку А.

1. Прибуток від реалізації продукції:

$$\text{Пр}_0 = 255376,57 - 165760,6 = 89615,97 \text{ тис. грн}$$

$$\text{Пр}_1 = 427123,28 - 171076,20 = 256047,08 \text{ тис. грн}$$

Розрахуємо зміну прибутку:

1) в абсолютному виразі:

$$\Delta\text{Пр}_p = (256047,08 - 89615,97) = 166431,11 \text{ тис. грн}$$

2) у відносному виразі:

$$\Delta\text{Пр}_\% = (256047,08 / 89615,97) \times 100 = 285,72 \%$$

2. Загальний приріст прибутку за чинниками:

1) Обсяг реалізації продукції:

$$\Delta\text{Пр}_{\text{об}} = (298290,25 - 255376,57) - (196325,3 - 165760,6) = 12348,98 \text{ тис. грн}$$

2) ціни реалізації:

$$\Delta\text{Пр}_c = 427123,28 - 298290,25 = 128833,03 \text{ тис. грн}$$

3) собівартість реалізованої продукції:

$$\Delta\text{Пр}_{\text{с}} = 196325,3 - 171076,2 = 25249,1 \text{ тис. грн}$$

Розрахуємо індекс зміни маси факторів:

$$\sum \text{О}_{\text{п}_1\text{Ц}_0} / \sum \text{О}_{\text{п}_0\text{Ц}_0} = 298290,25 / 255376,57 = 1,17$$

$$\sum \text{О}_{\text{п}_1\text{Ц}_1} / \text{О}_{\text{п}_1\text{Ц}_0} = 427123,28 / 298290,25 = 1,43$$

$$\Sigma O_{п1}C_{п1}/O_{п1}C_{п0} = 171076,2/196325,3 = 0,87$$

Розглянемо приріст суми прибутку від реалізації продукції за факторами у товаристві (табл. 2.12).

Таблиця 2.11

Приріст суми прибутку від реалізації продукції за факторами у товаристві, 2020, 2022 рр.

Чинники зміни прибутку	Індекс відносної зміни чинників	Приріст прибутку	
		суми, тис. грн	у % до підсумку
Обсяг реалізованої продукції	1,17	12348,98	7,42
Ціни реалізації продукції	1,43	128833,03	77,41
Собівартість реалізованої продукції	0,87	25249,1	15,17
Всього	X	166431,11	100,00

Аналізуючи дані табл. 2.11 ми бачимо, що у 2022 р. порівняно з 2020 р. прибуток від реалізації продукції збільшився на 166431,11 тис. грн, зокрема за рахунок збільшення обсягу реалізації – на 12348,98 тис. грн; підвищення ціни реалізації продукції – 128833,03 тис. грн. та у зв'язку зі зменшенням собівартості продукції прибуток зріс на – 25249,1 тис. грн.

Невід'ємною запорукою досягнення товариством прибуткового ведення діяльності є забезпечення ефективності використання ресурсного потенціалу. Проведена оцінка ефективності використання земельних, матеріальних, фінансових та трудових ресурсів показала сильні та слабкі сторони функціонування товариства. Розраховані показники ефективності потребують подальшого дослідження пошуку шляхів удосконалення використання ресурсів у товаристві.

РОЗДІЛ 3

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Потенціал будь-якого рівня виникає в результаті взаємодії ресурсів і компетенцій, які його забезпечують, а тому нарощування ресурсного потенціалу полягає в поліпшенні стану використання цих ресурсів.

Розглянемо основні напрями підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу товариства (рис. 3.1).

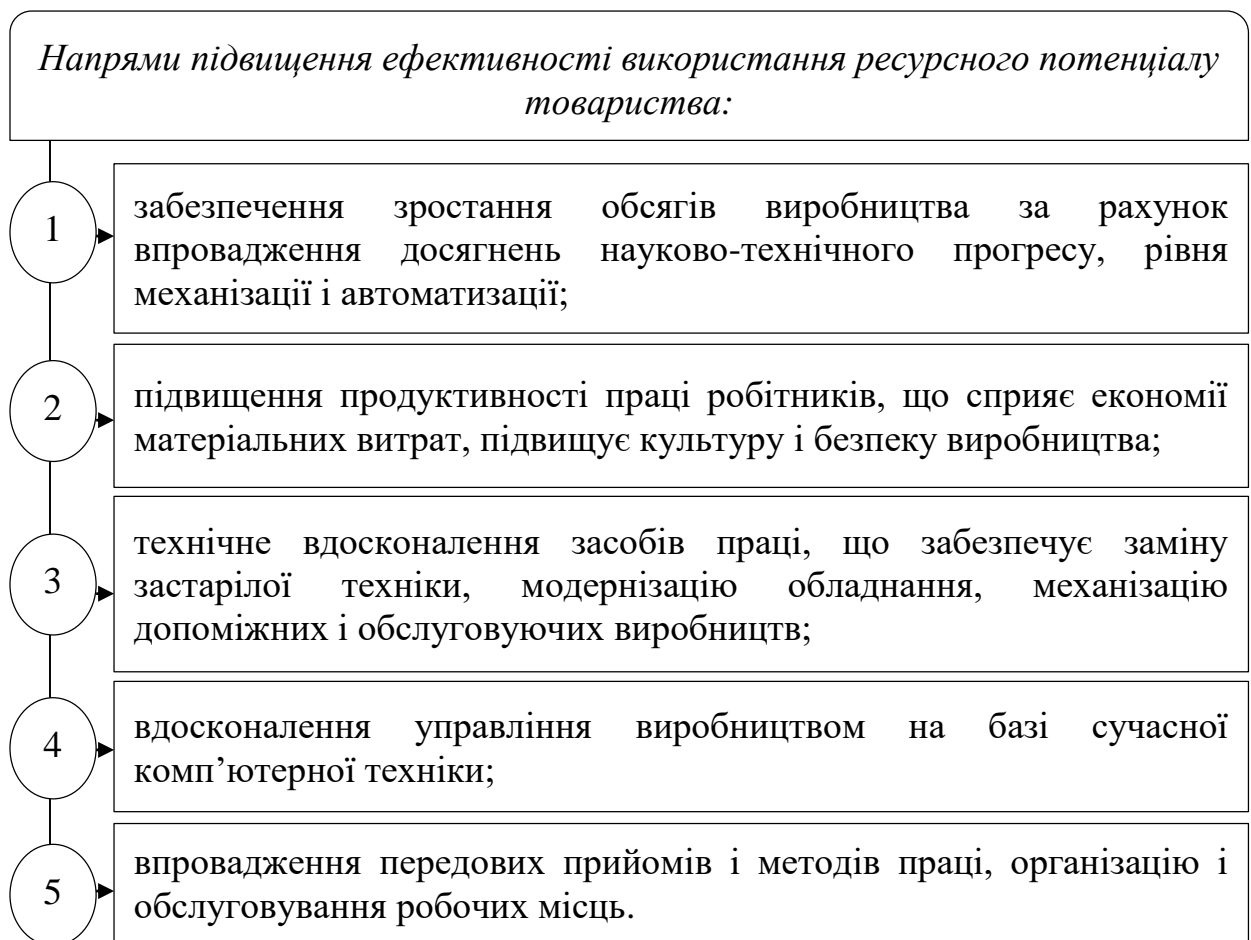

Рис. 3.1. Напрями підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу товариства

Розглянемо більш детально кожен напрям підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу товариства.

Сортооновлення – шлях до підвищення ефективності вирощування сільськогосподарських культур, шляхом заміни сортового насіння низької репродукції зі зниженими сортовими та біологічними показниками якості, на насіння вищої репродукції.

В результаті механічного й біологічного засмічення, ураження насіння хворобами та шкідниками, порушення умов агротехніки та зберігання сортові й насінневі якості будь-якого високопродуктивного насіння погіршуються. Всі строки сортооновлення залежать від організації насінництва в підприємстві. Урожайність сортів залежить від багатьох факторів, тому завданням насінництва є збереження генетичного потенціалу продуктивності, який сорт мав при виведенні [32].

Нами запропоновано поступово здійснювати сортооновлення шляхом впровадження нових сортів сільськогосподарських культур які характеризуються вищими показниками якості, що призведе до збільшення урожайності та дозволить підприємству отримати більше прибутку.

Таблиця 3.1

Резерви збільшення обсягів виробництва продукції рослинництва за рахунок впровадження нових сортів у товаристві, 2024 р.

С/г культури	Площа, яка засіяна новими сортами	Урожайність ц/га		Прибуток на 1ц грн	Резерви збільшення обсягів виробництва продукції		
		традиційні сорти	нові сорти		з 1 га, ц	з усієї площі	
						у нат. виразі, ц	вал. прибутку, тис.грн
Кукурудза на зерно «Амарок 300»	100	65,05	110,0	564,01	45,0	4495,0	2535,22
Кукурудза на зерно «Тор»	100	65,05	109,0	564,01	44,0	4395,0	2478,82
Кукурудза на зерно «Гран 6»	100	65,05	95,0	564,01	30,0	2995,0	1689,21
Соняшник «Євро»	100	22,53	36,0	1171,82	13,5	1347,0	1578,45
Соняшник «Амато»	100	22,53	45,0	1171,82	22,5	2247,0	2633,09
Соняшник «Фолк»	100	22,53	40,0	1171,82	17,5	1747,0	2047,17
Всього	600	X	x	5207,50	172,3	17226,00	89704,37

Як свідчать дані таблиці 3.1., за рахунок впровадження більш продуктивних сортів, товариство додатково може отримати 89,7 млн. грн прибутку від реалізації сільськогосподарських культур і забезпечить більш повне використання потенціалу земельних ресурсів.

Впровадження інновацій у товаристві є одним із найефективніших факторів підвищення ефективності використання його ресурсного потенціалу. Тому, пропонуємо підвищити продуктивність праці шляхом випровадження комплексної механізації і автоматизації виробництва, широкого використання прогресивних форм організації і оплати праці. Впровадження комплексної механізації й автоматизації виробництва передбачає створення високопродуктивних і досконалих систем машин з урахуванням особливостей галузі сільського господарства.

Особливого значення набуває підвищення якості і надійності сільськогосподарської техніки, що є основою високої ефективності її використання. Збільшення продуктивності праці повинно бути більшим збільшення заробітної плати, забезпечуючи тим самим зменшення собівартості. Важливим резервом зниження собівартості є інтенсивне використання машино-тракторного парку, сільськогосподарських машин, знарядь і механізмів, транспортних та інших засобів праці. За цих умов зменшуються витрати з розрахунку на одиницю виконаних робіт, що сприяє зменшенню собівартості продукції.

У товаристві для посіву сільськогосподарських культур використовують сівалку GRAIN 8 (УПС), котра має доволі непогані технічні характеристики, проте в подальшій роботі ми пропонуємо використовувати пневматичну сівалку точного висіву VENZA-8 Pro, котра має кращі технічні показники, що суттєво вплине на підвищення продуктивності праці.

Технічні характеристики наявної GRAIN 8 (УПС) та пропонованої VENZA-8 Pro наведено у табл. 3.2.

Технічні характеристики сівалок GRAIN 8 (УПС) та VENZA-8 Pro

Характеристика	GRAIN 8 (УПС)	VENZA-8 Pro
Тип агрегата	Навісний	Напівпричіпний
Ширина захвату, м	5,6	6
Ширина міжрядь, мм	70	200
Норма висіву насіння, кг/га	24-248	25-200
Робоча швидкість, км/г	3,6-9	9-12
Продуктивність, га/год	2-5,04	5,4-7,2
Глибина посіву насіння, мм	40-120	40-120
Маса сівалки, кг	1280	4700
Необхідна потужність трактора, к.с.	80	80

Проведемо розрахунок ефективності витрат на удосконалення організації праці працівників підрозділу за такими даними:

- річний виробіток на 1 працівника – 264,5 тис. грн;
- чисельність працівників підрозділу – 15 осіб;
- нормативний прибуток – 20 %;
- ставка дисконту – 10 %;
- амортизація – 15 %
- витрати на впровадження заходів – 682000 грн;
- економія витрат часу зміни – 60 хв.;
- оперативний час за операцію робочого дня – 320 хв.;

1. Розрахуємо підвищення продуктивності праці:

$$\Delta \text{ПП} = (60/320) \times 100 = 18,75 \%$$

2. Збільшення виробітку працівника за рахунок підвищення продуктивності праці:

$$\Delta V_p = 264,5 \times 0,188 = 49,73 \text{ тис. грн}$$

3. Збільшення виробництва валової продукції у підприємстві:

$$\Delta V_p = 49,73 \times 15 = 745,95 \text{ тис. грн}$$

4. Додатковий прибуток за рахунок збільшення виробництва продукції:

$$\Delta \text{П}_p = 745,95 \times 0,2 = 149,19 \text{ тис. грн}$$

5. Розрахунок додаткового грошового потоку:

$$\Delta \text{ГП} = 149,19 + (682 \times 0,10) = 217,39 \text{ тис. грн}$$

Таблиця 3.3

Дисконтування додаткового грошового потоку від купівлі сівалки VENZA-8 Pro в підприємстві за ставки дисконту 10%

Роки	Грошовий потік, тис.грн	Коефіцієнт дисконту	Теперішня вартість грошового потоку, тис.грн
2023	217,39	0,91	197,63
2024	217,39	0,83	179,66
2025	217,39	0,75	163,33
2026	217,39	0,68	148,49
Разом	X	X	689,11

6. Розрахуємо чисту теперішню вартість додаткового грошового потоку:

$$\text{ЧТВ} = 689,11 - 682,00 = 7,11 \text{ тис. грн}$$

7. Визначимо індекс прибутковості:

$$I_{\text{пр}} = 689,11 / 682,00 = 1,01$$

8. Термін окупності капітальних вкладень:

$$T_{\text{ок}} = 682,00 / 149,19 = 4,6 \text{ років}$$

Проаналізуємо ефективність витрат на впровадження сівалки VENZA-8 Pro (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Ефективність витрат на удосконалення організації праці працівників підрозділу завдяки придбанню сівалки VENZA-8 Pro

Продуктивність праці, %	18,75
Збільшення виробітку за рахунок підвищення продуктивності праці, тис. грн	49,73
Збільшення виробництва валової продукції, тис. грн	745,95
Додатковий прибуток, тис. грн	149,19
Додатковий грошовий потік, тис. грн	217,39
Чиста теперішня вартість додаткового грошового потоку, тис. грн	7,11
Індекс прибутковості	1,01
Термін окупності капітальних вкладень, років	4,6

Отже, впровадження сівалки VENZA-8 Pro у товаристві є доцільним. Капітальні витрати на впровадження заходів будуть компенсовані, товариство додатково може отримати 217,39 тис. грн грошового потоку у теперішній вартості. Термін окупності витрат становитиме 4,6 років.

Щоб покращити систему планування та обліку товариства необхідно провести заходи щодо впровадження нової обчислювальної техніки, оновити комп'ютерні мережі, застосовувати сучасні програмні засоби, технології управління та інформаційні технології. Розпочинати потрібно із системи фінансового менеджменту, бюджетування та управління доходами та витратами. Удосконалення системи управління виробничими ресурсами можна здійснити шляхом впровадження у виробництво енергозберігаючих та ресурсоощадних технологій.

Зараз існує доволі цікава інформаційна система сучасного планування та прогнозування Soft.Farm, що орієнтована на рослинництво та тваринництво. В одному сервісі об'єднані всі сучасні агрономічні ІТ-інструменти, які необхідні для впровадження точного землеробства та інших технологій [18]. За допомогою Soft.Farm є можливість швидко отримувати інформацію щодо вегетаційних індексів NDVI, будувати карти завдань для техніки, створювати картограми властивостей ґрунту, аналізувати погоду з метеостанцій та проводити обстеження стану посівів на наявність шкідників або хвороб за допомогою мобільного додатку [14;18] а також захиститись від рейдерських атак, впорядкувати земельний банк та договори оренди паїв, підвищити ефективність виконання робіт за допомогою контролю місцезнаходження та витрат пального, використовуючи GPS-моніторинг техніки [14;18].

Система надає можливість уникнути помилок в обліку та плануванні зоотехнічних заходів та не вимагає спеціального навчання в роботі з нею. Розроблена можливість створити електронний паспорт тварини, де будуть зберігатись її генеалогічні відомості та продуктивність [18]. Для зоотехніків система створює план робіт, спираючись на терміни їх настання, та

обов'язково нагадує за допомогою повідомлення, яку операцію та з якою твариною необхідно виконати. Для прозорого використання кормів можливо розраховувати раціони харчування тварин та вести облік годівлі. Економічний аналіз надасть можливість спланувати розвиток стада для досягнення оптимальної ефективності [14;18].

Важливим чинником успішного розвитку підприємства в сучасних умовах виступає матеріально-технічне забезпечення. Саме управлінська система підприємства здійснює процес планування та формування матеріального й технічного резерву.

Задля покращення матеріально-технічного забезпечення здійснюють ряд заходів, зокрема: проводяться періодичні маркетингові дослідження ринку постачальників матеріалів та сировини, здійснюють спостереження ситуації на ринку та пошук нових постачальників [4].

Важливим чинником є нормування потреби в ресурсах, оскільки можемо зробити розрахунок чого саме не вистачає. Саме тому, на майбутнє необхідно проводити планування матеріального забезпечення, що дасть змогу зекономити ресурси та сировину.

Отже, існує багато напрямів підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу, запропоновані з яких доповнюють один одного. Найбільш доцільною є розробка заходів щодо покращення результативності господарювання у розрізі таких видів ресурсів, як: земельні, матеріальні, трудові, фінансові та інформаційні.

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз ефективності використання ресурсного потенціалу товариства Полтавської області дозволяє зробити наступні висновки:

1. За досліджуваний період площа сільськогосподарських угідь товариства у 2022 р. порівняно з 2020 р. зросла на 4439 га (34,55 %) і становить 17285 га, проте порівнюючи з 2021 р. спостерігається зменшення загальної площі на 3137 га.

2. Продуктивність праці значно зросла у 2022 порівняно з попередніми роками і у 2022 р. становить 1933,8 тис.грн/особу, що на 1119,79 тис. грн/особу більше порівняно з 2020 роком. зросла на 954,25 тис. грн/особу. Це вказує на те що працівники стала виробляти майже в 1,5 рази більше продукції за той самий час, що створює передумови до збільшення обсягів виробництва валової продукції, а отже і доходу від операційної діяльності.

3. Рівень забезпеченості товариства основними засобами досить високий. Вартість основних засобів у 2022 році зросла на 16150 тис. грн (27,01%) порівняно з 2020 р. та становить 75946 тис. грн.

4. Помічаємо значне зростання вартості оборотного капіталу у 2022 році порівняно з 2020 роком на 211405,50 тис. грн (59,44%). Спостерігаємо зниження коефіцієнту оборотності на 0,13, що свідчить про необхідність праці в напрямку оптимізації суми активів.

5. Проаналізувавши виробничо-комерційну діяльність товариства ми бачимо, що вартість валової продукції у 2022 році становить 262998,02 тис. грн, що на 122986,42 тис. грн більше порівняно з 2020 роком. В цілому спостерігаємо зростання майже по всіх досліджуваних показниках. Варто звернути увагу на коефіцієнт автономії, який у 2022 році становить 0,89 що свідчить про те, що підприємство використовує не весь свій потенціал. Позитивним є зростання рівня рентабельності, що вказує на зростання прибутку над витратами.

6. Проведений аналіз ефективності використання земельних ресурсів показав, що рівень розораності в 2022 році порівняно з 2020 роком знизився на 6,42 %, що є позитивним явищем, оскільки підприємство турбується про екологію. На одного середньорічного працівника стало припадати більша частка ріллі, оскільки знизилася кількість робітників на підприємстві.

7. Підприємство має проблеми з використанням наявних матеріальних ресурсів, на що вказує зростання досліджуваних показників. Значення коефіцієнта реальної вартості основних засобів протягом досліджуваних років коливається в межах від 0,10 до 0,14, що вказує на значні проблеми з виробничим потенціалом товариства, оскільки він є надто малим та виникає потреба в терміновому пошуку коштів для виправлення ситуації. Високі показники коефіцієнта зносу, понад 0,65 вказують на передкризовий рівень зносу, тобто товариству необхідно терміново оновлювати своє матеріально-технічне забезпечення.

8. Значення коефіцієнта автономії протягом досліджених років було без значних змін і станом на 2022 р. становить 0,89, тобто товариство спроможне профінансуватися за рахунок власних фінансових ресурсів. Спостерігаємо зниження коефіцієнта оборотності оборотних активів та коефіцієнта оборотності власного капіталу, що є негативним фактором. Також зменшилися значення коефіцієнтів оборотності дебіторської та кредиторської заборгованостей. Також спостерігаємо перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською, отже в товаристві використовують кошти кредиторів в якості джерела фінансування своїх дебіторів.

9. Коефіцієнт використання трудових ресурсів в дослідженому товаристві знаходиться на рівні 0,96-0,98. Аналізуючи коефіцієнт плинності кадрів спостерігаємо тенденцію до зниження даного коефіцієнта і станом на 2022 рік він становить 0,21. Порівнюючи даний коефіцієнт з коефіцієнтом обороту з вибуття можемо зробити висновок: значення досліджених

коефіцієнтів є однаковим, отже всі працівники звільнялися за власним бажанням.

10. Проведений аналіз показників рентабельності діяльності товариства, показав, що всі розраховані показники мають позитивне значення, тобто товариство веде свою діяльність ефективно.

11. Факторний аналіз приросту прибутку сільськогосподарської продукції підприємства показав, що у 2022 р. порівняно з 2020 р. прибуток від реалізації продукції збільшився на 166431,11 тис. грн, зокрема за рахунок збільшення обсягу реалізації – на 12348,98 тис. грн; підвищення ціни реалізації продукції – 128833,03 тис. грн. та у зв'язку зі зменшенням собівартості продукції прибуток зріс на – 25249,1 тис. грн.

Проведений аналіз ефективності використання ресурсного потенціалу товариства Полтавської області дозволяє внести такі пропозиції щодо його удосконалення:

1. Запропоновано здійснювати сортооновлення шляхом впровадження нових сортів сільськогосподарських культур які характеризуються вищими показниками якості. Серед них сорти кукурудзи на зерно: «Амарок 300», «Тор», «Гран б»; соняшнику – «Євро», «Амато», «Фолк». За рахунок впровадження більш продуктивних сортів, товариство додатково може отримати 89,7 млн. грн прибутку від реалізації сільськогосподарських культур і забезпечить більш повне використання потенціалу земельних ресурсів.

2. Для удосконалення матеріально-технічного забезпечення пропонуємо придбати більш ресурсоощадну сівалку VENZA-8 Pro. Капітальні витрати на упровадження заходів будуть компенсовані, товариство додатково отримає 217,39 тис. грн грошового потоку у теперішній вартості. Термін окупності капітальних вкладень становитиме 4,6 років.

3. Щоб покращити систему планування та обліку товариству необхідно провести заходи щодо впровадження нової обчислювальної

техніки, оновити комп'ютерні мережі, застосовувати сучасні програмні засоби, технології управління та інформаційні технології. Запропоновано впровадити у процес діяльності підприємства інформаційну систему сучасного планування та прогнозування Soft.Farm, що орієнтована на рослинництво та тваринництво.

4. Задля покращення матеріально-технічного забезпечення рекомендується проводити періодичні маркетингові дослідження ринку постачальників матеріалів та сировини та здійснити спостереження ситуації на ринку щодо пошук нових постачальників